

„Вісти ВУЦВК“.

Культура і Побут

№ 15

Неділя, 11-го квітня 1926 р.

№ 1

Зміст. Ю. Я. „Вся Україна“. — Н. Борисов-Владимиров. Перед новим фільмом. — К. А.—ко. Кіно-фільми Ліги Націй та Ко. Літературне життя. С. Гіллменко. Культурна сила. — І. Дніпровський. На зломі. Блескот зах. літератури. Вірші. Гр. Коляда. Екстаз. Михайль Семенко. Ленінград. Музика. В. Костенко. Про музику прозвучу. — З. Серонок. Музика у чехів. Нові видання. Хроніка Шаги.

„Вся Україна“.

Мова йде не про справочники адресів і особистого складу службовців різних установ, закладів, організацій і т. інш., що иноді видаються по типу «весь Харків», або «весь Одеса». Ні, мова йдеться про цілком нову у нас продукцію, — про краснавчий фільм, що мав би охопити всебічно Радянську Україну.

Цей фільм задумує утворити ВУФКУ (Всеукраїнське фото-кіно управління). Що й казати, такий фільм вкрай потрібний і намір ВУФКУ заслуговує як найбільшої уваги й підтримки з боку наукових робітників і радянського суспільства.

Подібний фільм мав би обняти географічно-фізичну частину України з поділом на райони, відповідно економічним властивостям. Далі відбив би матеріальні багатства України, її сучасний економічний стан, динаміку економіки й перспективи на майбутнє, культурний стан країни й соціально-побутову сторону життя.

В такому фільмі є змога розгорнути сотні газетів, передати тисячі фактів і деталей: красиви, море і степ, робітничі райони й затори, сільське господарство з тракторами, а подекуди з волами, і металургійні заводи з димними й мареновськими печами, плантації буряків і шпиреки забою, де добувають чорне золото, сільські школи й музеї, художні вироби, етнографію, пам'ятки революційних подій і т. д. і т. д.

З такого фільму кожен робітник, кожен

глядач кіно міг би ознайомитись з радянською країною, як з одною зі складових частин радянського Союзу, селянин побачить життя й працю шахтера й заводського робітника й лавника.

Цей фільм мав би попит і по інших республіках Радянського Союзу, сприяв би взаємному ознайомленню із станом, культурним життям народів, що посідають на землях даної республіки. Сподіваємось, що краснавчий фільм мав би успіх і за кордоном, відіграв би там велику роль. Перш за все познайомив би з Україною, що про неї в географічних підручниках шкіль західної Європи досі мало подавалося відомостей.

Звичайно, краснавчий фільм виконає ту поважну роль, що ми йому надаємо, лише тоді, коли до його виготовлення підійдемо з належною серйозністю.

Для розробки матеріалів слід притягти наукових робітників по фаху; а план фільму, коли буде остаточно розроблений, варто переглянути не лише у відповідних політосвітних установах, а й обговорити в загальній пресі, бо праця надто поважна.

Характер краснавчих фільм у деяких моментах потребує праці так би мовити у сезон. Засняти озера, річки, ліси й луки можна лише влітку.

Отож добре вплигло б, коли б наступний літній сезон хоч в якийсь мірі використати для цього фільму.

Ю. Я.

Перед новим фільмом.

Переважає більшість радянського кіно-виробництва і зокрема ВУФКУ падає на теми з часів громадянської війни, а почасти історичні: (Остап Бандура, Ясний звір, Україна, Тринітська трагедія, ІКІ). Готуючи ці фільми, виходили з двох моментів: відобразити у кіно саме найцікавішу добу — добу героїчної боротьби пролетаріату і неможливого селянства з капіталістами та глитаєм, і тим самим поглибити свідомість робоче-селянських мас. Фільм часом дотримувався методів агітки, плакату, без особливого заглиблення в явища; сценарій будувався по якомусь шаблону, досить було дати паралельні тини, хороних, відважних партизан, показати вікчменних бійців, досить було переплести це інтригою і сценарій мав шавси на постановку.

Зараз, коли ми вступили в епоху мирного будівництва, розвиваємо економіку й висувасмо гасло «культурної революції», та не тільки висувасмо, а й переводимо його в життя, — очевидно потребуємо нового фільму. Бо ж зрозуміло, фільми громадянської війни не можуть цілком задовольнити сучасного глядача. Наспів час дати фільм з побуту.

Але тут стався у нас заминка. Сценаристи, що знали вимоги продуцентів на фільми з громадянської війни, задумалися над харак-

тером соціально-побутового фільму. В якому розрізі належить його давати? Бо ж ні продуценти, от як ВУФКУ, якогось плану й директив дати ще не можуть, ні наша практична сценаристів не знає ще підходу.

Отже слід обміркувати це питання. Перш за все, даючи побутовий сценарій, слід уникати шаблону, що на нього збивався часом література та й фільм з часів громадянської війни. Було б дуже не доцільно, коли б побутовий фільм будувати на контрастах: з одного боку люде, що вивчають азбуку комунізму і блещуть всіма ознаками доброчинства, а з другого несправнимі міщани, тини, що тільки те й знають, як підчити та гулям віддаватися.

Життя знає і позитивні і негативні явища. І тут задача і сценаристів і режисерів знайти правильну лінію.

На мою думку фільм соціально-побутового характеру з перевагою негативних типів слід подавати з ухилом в бік гротесковості, пародіювання цих типів.

Соціально-побутова фільма з радянського життя потрібна, за створення її час уже взявся, не слід її ж виключно на закордонному побуті. А про характер її слід поміркувати.

Н. БОРИСОВ-ВЛАДИМИРОВ.

Фейлетон.

Кіно-фільми Ліги Націй та Ко.

Недавно закордонні кіно-журнали подали звістку про нагвинчаний захід європейської буржуазії щодо миру. Річ у тім, що пані буржуазія, — оказується, — особа миролюбна, богобоязлива християнка, жадає вічно в мирі жити, а різномірні сирійці, рифи, китайці та інші бусурмени казатимуть її чистий спокій. А найголовніша «зараза» — то це більшовики.

Шукаючи спокою, у Франції лопи заснували «Католицьку фільму». Ця фільма ангажувала всіх святих, господа бога, рай з нектаром, — і запевняє католиків, що в небі — бог, на землі ж його зам — римський папа, а у папи повинен бути завгос, якийсь там король, чи султан, можна й царя-батюшку... І коли цього доскочить, буде «на землі мир і в чело-вечех благоволені»...

Цей кустарний засіб пропаганди миру, натурально, не задовольнив пані-господино. Гукнули клич... І не знати, чи Чемберлен, чи Чан-Цзо-Лін, а може й Мусоліні, лікуючи подрипаного носа, ваялись написати якийсь сценарій... а Ліга-Націй виготовила фільму.

Ми-ж подаємо її картини.
Картина I. Чан-Цзо-Лін перековує меч на орало. Шанхайські робітники та пекинські студенти заважають працювати. Чан-Цзо-Лін одним махом вибиває «милитаристів». Дух миру, в образі Чемберлена, голубом носиться над пекинським кладовищем.

Картина II. Нема ні єліна, ні іудея. Чарівний краєвид над річкою Ірут. Татарбуларські села і містечки горять в огні... Врангеляді катують селян і громлять єврейське населення. Дух миру, в образі румунського короля, плаває в небесних бесарабських просторах.

Картина III. Африка. Миродобна Франція заливається до харизми Абд-Керима. Керим нагадує Франції, що зараз міст. Франція, ображена в своїх найкращих почуттях, товче Керима. Голуб мира улітає в Сирію...

Картина IV. Індія: чудові пальми, свята річка Інд на вербі групи ростуть. Рабін-дранат Тагор цілується з віце-королем Індії. В небесах господь Ісус-христос весело підморгує старому Будді.

Картина V. Де згода в сімействі там мир і тишина. Великий помост настану на трунах сирійців, рифів, китайців і безіменних «робітників усіх країн». На помості — бенкет: Чемберлен, Чан-Цзо-Лін, Мусоліні, папа римський та чорна зграя воєнних полів святкують перемогу... Дух миру накуксувавшись поглядає кулись в бік...

Картина фінальна. Із радянської спілки поже димом фабрик, чути гуркіт станків... «Більшовики готуються до війни»... Голуб мира обернувся в тиль комунізму...

— Карау! Береміться! До зброї!...

К. А.—ко.

Культурна сила.

Плужанський з'їзд показав наочно неправдивість усяких балажок про кризу ревітації. Кожний співучасник і кожний із гостей з'їзду мав можливість пересвідчитися, яким швидким темпом іде і кількостний і якісний зріст її. За чотири роки свого існування Плуг із невеличкого літгуртка в сім осібних до літератури юнаків (а не письменників!) виріс у справжню письменницьку організацію, що дає (по числу творів) до 30% усієї загальної художньої продукції. Це серйозна культурна сила, що не аби-як може впливати на широкі маси читачів (усього творів плужанських видано по-над 1 міль. примірників).

Дві категорії плужань мають: письменники, що уже випробували свої сили до революції чи в її поряті роки, — і юнота, яка щойно завоює собі місце на літфронті. В той час, коли значна частина перших мають певні традиції, обсяг тем, стиль і т. д. — не завжди може перейнятися патосом нового життя, — друга категорія, літературний молодик, ще не набув собі достатньої техніки, літературного вміння.

Віден й своєрідні літературні «ножиці», що на них загострилася увага всього з'їзду від початку до кінця його. Який не є швидкий зріст нашої молоді літератури, — він відстає від зросту культурних потреб читанської маси. Певний матеріальний добробут населення радянської України після тяжких років руйни, пробуджена революцією свідомість широких робітничо-селянських мас, глибока політично-виховна робота, що її проводилася під керівництвом компартії — все це викликало таку «жажду на культуру», що її несила як слід задовольнити при наших обмежених матеріальних ресурсах,

браці технічних засобів і кваліфікованої сили. На все це потрібний певний час, і він, чусмо, незабаром прийде. Але тепер, сьогодні, є певне розходження між культурним попитом і можливостями його задовольнити. Як частина цієї кон'юнктури є й «літературні ножиці».

Під гаслом суворой учеби, необхідности за всяку ціну підняти свою кваліфікацію пройшов увесь плужанський з'їзд.

Говорилося багато про ту «жажду на генія», що часто-густо почувається в розмовах, статтях, дискусіях. Говорилося про те, що ставка на генія, як би він не був нам бажаний, є газардова гра, що генії геніями, а масам потрібні й великі сили хоч би й не геніального письменства, що треба добуватися кваліфікації всієї письменницької маси заразом, що крім самовдосконалення величезну користь може дати колектив, організація, — та й уже дала, що наочно доказав Плуг.

Але не одного Плуга треба українському читачеві. Після розпаду Гарту не стало в нас масової літературно-громадської організації пролетарської. Валіте, що повстало на місці Гарту, ставить собі інші завдання й інакше дивиться на мистецтво-громадські проблеми. Цей, за образним виразом т. Корка «інкубатор для виробництва генія на предмет експорту за кордон», може відіграти велику роль в нашому письменстві, та крім нього жити вимагає настирливо ще й іншої організації — типу Плугу, але з установкою на працю серед робітництва.

Швидкий рост українського робітництва запорука того, що така організація матиме надійні резерви. Цявність певної частини спролетаризованого літературного молод-

няза, окремі групи — периферійні організації Гарту, Молоту, Жовтня і т. д. — доказують, що де-які кадри пролетарськи-письменників «масовиків» (в протилежність «індивідуалам») уже й тепер є. Українізація пролетаріату, як проблема найближчого майбутнього, ще збільшує нагальність потреби організації масового об'єднання пролетарськи-письменників. Плугіві, що має в своїх лавах досить спролетаризованого елемента, для правильної «дифузії» його в пролетаризовану організацію, для нормального існування, як революційно-селянської асоціації письменників — така пролетарська спілка настирливо потрібна.

Цим обмежились організаційні справи, як не згадати про літгуртки, взаємини з якими по суті були вирішені вже давно.

Ніхто на з'їзді і словом не обмовився за сміховинну пропозицію перетворити Плуг в організацію гуртків культурної самоосвіти, як то пропонувалося в літдискусії. Водночас з'їзд поставив за громадський обов'язок кожному своєму члену працювати в студіях і літгуртках, допомагаючи молоді здобути потрібні знання й впливати здібності. Організаційного керівництва літгуртками Плуг на себе не бере, залишаючи це органам політосвіти й тих інституцій, де ці гуртки існують. Літературні поради як цілим гурткам, так і окремим початкуючим письменникам Плуг уважає за свою неодмінну функцію, що падає хоча б на журнал «Плужанин», якого вирішено падає вести, поглибивши зміст при збереженні популярности викладу, — розраховуючи на актив літературного молодика.

Таким чином літгуртки — не хвіст, що його треба позбутися, не баласт, але й не складова частина письменницької організації, якою є Плуг і має бути наше масове пролетарське об'єднання. Вони в загальній системі організації літературна сила.

На зломі.

(О. Журлива, «Металом Горно», ДЗУ, 1926. ст. 122).

Митці революційної епохи тією чи іншою мірою служили революції: бойовими віршами по фронтових газетах, фейлетонами, байками. Всім тим, чого вимагала гаряча бойова пора. В той час митця мало турбувала витончена художня правда, вибагливість слова, ілюзія безсторонности. Притуплені війною нерви має треба було зрушувати до акції сильним, рачущим словом, неблаганністю правди, без жодних фокусів словесного мистецтва (ми говоримо про слово). І слово було бойова зброя того часу. Все витончене не впливало. Було непотрібне, незрозуміле, смішне.

Митці дореволюційної епохи по ріжному зустріли революцію. Для одних — еміграція, для других — земля хрестом, з оцлюванням Христом, для третіх — рибальство і т. д. в різних варіаціях — од непритовненої ворожости до цілковитого замикання і глухоти.

НЕП пробуджує дореволюційних митців. Починається запізнене визнавання революції.

— Окільки червоточин,
Окільки ржі і лжі...
Мамо! Може й злочин
На моїй душі.

Глянь: понад полями
Як дими встають...
Мамо — тепла мамо.
Люди, люди йдуть.

Це 1923 року, коли «дими» вже розвіяв гарячий вітер мирної праці. Тим певніш, світлояйніш прийдешнє. З майданів зникли мужі і поет бачить —

Де слід волю і тіні бур
Сіє в ринному тумані
Симфонія мускулатур.

(М. Рильський).

Другий благає те оточення, що закрило од нього лице революції:

— Синиць берігоси слізливу канелу —
За сонцем удець полетять літави.
Хай вітер розносить горді чутки:
Над містом піднівся новий Іллімпанелла.

(П. Филиппович).

Третій, зрушений бадьорими голосами своїх колишніх однокласців — радістю першого відродження:

І хай твій велих наготові
Стоїть у браминах на столі.
Іде твій син в новій землі
Зустрінь його в новій обнові.

(М. Філанський).

Четвертий, хоч і запізніо, але щиро й тепло:
Я полюбив тебе на п'яту
Голодну весну. Весю, до дна.

(М. Драй-Хмара).

Такий неминутий шлях інтелігенції.

Шлях цей іде вперед, кривуляє, випрямляється. Але все вперед. Доки прийняття і перейняття революцією дійде свого повного краю.

Книжки віршів і прози і тих митців і других, що виходять у світ нашими дилми, здебільшого являють собою матеріал давній, який позначає тільки ідеологічно-художні етапи. Нюпадають вони в огонь дискусії та неймовірно підвищених вимог до художнього слова.

І як раз через це 122 сторінки і 32 поезії О. Журливи теж потрапляють в невідгдане становище. Зміст бо книжечки весь в історії і до нашого сьогодні не можуть уже так промовити її рядки, як звучали б вони свого часу.

Олена Журлива виступила зі своїми поезіями ще до війни, саме в час розквіту творчости Лесі Українки, Олеси та Вороного. Юна поетка неминуче мусила зазнати переможного впливу цих трьох поетів.

Тут і лист Олесів, що «в вікно влетів і сів на мені на теплі груди» —

Поглянь! Ще сіла не лже природа,
Вітер холодний не було,
а сумно як... І швидко, швидко
що лишне літо одвіло.
Немає в горі — самотині
дерева жовкнуть... Хтось на злість
від ноки кидає людині
емблему смерті — жовтий лист.

І розбите серце дівчини, і зорі, і осінні...

Грицько Коляда.

Екстаз.

О ви, всесвітні песимісти,
Відчуйте подих юних ер,
Що ті олені в ліс срібlistий
Нестримно уперед!

Ось натовпи гойдаються
мотори мов
тремтять у біг.
А потім враз
шалено закружляються
і через віки, провалля днів
як шугануть, як вдарять в дзвони
тіль іскри, блискі!..
І вже не ті дороги—
і тільки клич
червоних командорів,
що мов козацький спис
Летить у буйній простори
і будить кожного
І кожен знає, немов мотор,
ураз із місця пориває
і мчить кудись!..

І зорять очі—
огні!.. огні!..
І світять грізні
степові!..

Немає в цій системі ще й досі кадрів молоді марксистської критики. Ненормальність цього явища давно вже зауважувалася—одмітив ще раз плужанський з'їзд.

З наших постанов треба ще агадати з ряду конкретних пропозицій що до поліпшення матеріального і правового стану письменників, про прохання до вищих інстанцій прискорити заснування літературного клубу імені т. Блакитного, про організацію літературної професії, про заснування видавництва «Плужанин» і т. д.

Висновки усього з'їзду: Плуг і надалі має лишатися літературно-громадською організацією революційно-селянських письменників, основною метою якої є (за відомою резолю-

Сердцець екстазний
племін
— одвічний Прометей,
Біляву голову наклоне
увечір Сонце,
а удені з трибуни мовить до людей
мов Робесп'єр...
і Ленін Володимир.

Не плакали і не журились ми
як слюняті.
Ми винокхані стилями
в жорсткій боротьбі.

В розбиті флейти «душ» своїх
нехай кричать із розі вулиць
і коло вітрини вуха шулять
ці «інтелігентниці» пилі.

Нехай для них сьогодні тмою
і деж пав: «— Улірять пораз!..
А ми латім стрією
і кожний день для нас доба
і кожний крок де путь тайгою
Туди—да зоряно блуна
і б'ють цимбали над пургою
Де вічно юна весна.
Москва.

цією ЦКРП), «поволі переводити свої молоді кадри на шлях пролетарської ідеології, що у якому разі не зобов'язує в їх творчості мистецько-селянських образів, цієї колективної передумови впливу на селян».

С. ПИЛИПЕНКО

Від редакції. Ми не поділяємо радужних тверджень автора статті про плинний темп кількостного і ясного зросту плужанської літературної творчості. Коли б це було так, то може зайвим було б провадити З'їзд «Плугу» під гаслом «необхідності за велику ціну підняти свою кваліфікацію». Поза тим вважаємо статтю дискусійною в багатьох точках, що виходять поза межі інформації.

Блок-пост західної літератури.

Фінляндія.

Умер наглою смертю один з найвизначніших фінських поетів Лейно. Він народився 1878-го року, почав писати дуже рано—років з 12. Він писав і статті, і поеми, і романи. Та капітальним його твором уважався «Неска-йггет», збірник поезій, балад і легенд, що вийшов 1903-го року й справив велике враження на фінських і скандинавських читачів. Крім того, Лейно був першопородним перекладачем. Він перекладав на фінську мову Данте, багато творів Гете, Корнеля, Расіна. Незадовго до своєї смерті Лейно видав свою художню автобіографію.

Англія

В Лондоні вийшла книга американського критика Гендерсона: «Заостанні бесіди з Бернардом Шоу». Темі цих бесід надзвичайно цікаві, стиль—блискучий. Бернард Шоу—надзвичайно дотепний співрозмовник, що мало уступає в цього погляду Анатолію Франсуа. Головний зміст цих розмов: справи драматургії та літератури. Бернард Шоу, між іншим, докладно й дотепно коментував свою п'єсу «Жанна д'Арк». Що до американської літератури, то видно, що Бернард Шоу добре знайомий з нею. Не високо ставить Шоу модного в літературних колах Джемса Джексона—автора «Біла», хоч Джексо і земляк його. (Ірландець).

Франція.

Тільки що вийшли такі, більш-менш художні, твори: «Потрачений час»—роман Франсуа Карно, «Фальшивомонетчики»—роман Андре Жюда, «Світові танцюристи»—роман Поль Бурже, «Олім»—Поль Моран.

— В Парижі вийшла французькою мовою книга Максима Горького «Ленін і російські селянство».

Ювілей де Севін'є.

Ближчого місяця літературна Франція відсвяткувала 300-літній ювілей дня народження де Севін'є, одного з найкращих французьких стилістів. Севін'є уважався основоположником епістолярного жанру. Його «Листи до дочки» історія літератури досі вважають цим самим вразком епістолярного мистецтва.

З нагоди її ювілею французькі журнали надрукували багато нових біографічних відомостей про неї й кілька новел, присвячених її світському життю.

ри, і фея-весна, і мрії-сні,—взагалі весь канонізований поетичний лексикон, яким тоді міряно ступінь художньої обдарованості, плюс громадський мотив—різний край—найдорожча ірраціональна революційна інтелігенція.

До цієї книжечки не попала значна частина попередньої продукції цієї авторки. До 1917 року писаного тільки маленький жмуточек. До речі, не всі поезії датовано, і тяжко щось сказати про генетичний розвиток ідеологічного прилучення до революції. А було б цікаво, яку екскурсію зробила авторка, щоб побачити картину, де—

Віки, як два уперті турки
на очах всеовиту зішлись.

і «новий подухав вік».

Тяжко сказати, що-б це відбулося без деякого болю.

Треба було особливе щось мати дореволюційному митцеві, щоб у перший день Жовтня прийняти його. Треба було бути особливо «яростним попутчиком», щоб кинути тодіж-таки:

Поглянь, навколо сонце й зорі.
Не сонний край, не мертвий люд.
І ядуть
І ядуть
З усіх уст
В серці і моголом
На гниль уламків
Творити суд.

Це сказано пізніше. Але революцію прий-

нято. І прийнято загальним шляхом інтелігенції—через призыв «народу»:

Перші поклики свобода
Трьох століть знесли погон.
Навіть Вечоркевич з Вагінським у поетки—
німі

бліді.—
Лицем обернені до сходу
в довгасті-склепанні труні
за щастя воїх,
за світлий день
свого народу.

Дарма, що поетки щиро вітає «борців червоних», в її уяві всегди й колишнє джерело поетичних натхнень її попередників—Україна. Тільки це вже не образ прекрасної молодости, а—

Стара задумана бабуса
Новіє по луках Закарпаття
вчитувє минуле з книги...

Бабусю, хто ви?
Обернутась (з-під орля засали лави
зірниці)

(а вождь—пустун—вітрище—світлом)
Кладає віхтими розмову:
Питає собі на безголов'я,
навіщо знати кому, як згусь.

Бабуся романтичного минулого, лицарства, бунтунів, булав, Дніпра гетьманів. Та вже вона така далека, і поетка тепер не шкодує, що вона—

Лежить під онізовим наметом
(на луках футу—сніг заносить
листки минулої пори
з рядками почорнілих літер!..)

Після смерті «бабусі»—ширшають обрії і

перед поеткою колишня держава глобальна стає в новому освітленні.

Згадуєш? Тюри та шкелених рад,
темна кривава Росія—
Пітсьєбург і Петроград
мученики і поеті.

Творець соціальної революції не
що—

— то француз,
єврей, поляк, то українець,
він мріяв про один Союз,
бо воім був рідний, не чужий.
Од Союзу братерних народів далі
Давонуть, дзвонять перепог,
Ох і Захід—все
Глянь: ідуть бойовики
твердо,—
рівно,—
в ногу, в ногу,
наче лицарі аспі.

І вже, парадиті,—слю дство встало.
Прийнято резолюцію пролетарську.

І відано їй пісні. Тут—станки, колеса,
жертви, червона армія, 8 березня, Жовтень
і Ленін, години праці, прийдешнє.

Прийнято містично, як прийняла її
генція. І на це рясніє в книжці пос-
містичного лексикону (завіси, місяць, пр-
чі, творити суд, встеліте шлях квітками і

Прийнято зовні, вразила бо революція
внутрішнім змістом, і широченням розмахом
піднесенням і рухом мас. На святах, м-
гах і майданах відбулося це відродж-
не зважаючи на те, що поетка

Л и с т.

...
ек, браті!

П. Усенко.

Місто вваля в ромби і квадрат
і думки, всі пориви мої.

В. Сосюра.

Друже!

Як я хочу до «Азії»!

Ти знаєш, як одне тоскно, коли цілу осінь
це чуєш під погами росинчастої рилли та су-
хих буринів. Коли за зиму не набереш ні
разу у лондони снігу, не побачиш ніею в лісі,
що в нас за село. Ти розумієш?—плитчате
місто мало змінилось на зиму. А я ж привик
до неї глибокої, скрипучої, завірюшливої!

Я живу далеко від центру міста—в
робітничому районі. Відсвіта гудки гудуть...
магічна сила в них. Ти—село—не знаєш
цього,—не можна спати, коли гудки загляда-
ють у вікна. І я збуджуюсь. Я завіне, про-
кинувшись, зараз же встаю... і дивлюсь у
вікно...

...у вікні сизий досвіток у вогнях і
у відтінчену шибку згарю пахве. Чахкають
паротяги, гремлять на стрічках, дзвонять та-
чками при оцінках.

Вийду я!

Хай у чого мене холодно поцілує си-
вий досвіток у робітничім центрі. Він же по-
знає, що снігся мені село, що снігся ву-
лички під вербами, садок, ліска, що за горо-
дом в нас. Він не знає. Він покаже чорне
депо—будинки відпочинку паротягів, героїв
праці.

Досвітки бувають різні. Буває, вийдеш,
а вітер тобі жменями зорі в лице. (Скіль-
ки тих зір розпорочить, скільки рознесе їх...
і заметуть їх вітрами з мостівки... Як тоск-

но, коли зимою довгою не бачиш глибоких
снігів!). А буває досвіток ласкаві по осмі-
нному: небо, як «дульверизатора січе дріб-
несенню в лице, росить коси...

Сьогодні встав,—(снівськи садок,
снівськи дубки на майдані)—глянув,—твій
люот на столі...

— чи приїде до нашої «Азії».

Друже, а хоч до «Азії».

Я хочу в село.

Мабуть у вас там занесло, ваві-
ло. Знаю,—ввечері над самим снігом світять-
ся в вікнах. Рипають над снігом тином верби
і берізки шелестять шкляними стручками
ніею. На ставку грімко тріскає лід і діти,
обтираючи руками нос, шарудять до піана
поважно і зосереджено...

Вечорами дівчата прядуть і
чекають м'ясища. Вечорами дівчата, а днем
годовки. Пухне починок в ріді. І пухнуть
пучки на пальцях. А рушники будуть, як
шовкові.

Мати встав досвіта до печі. То-
ді прокинешся і вийдеш на подвір'я. Ти-п-
иша і по-між садками блимає. А пера свят-
ками з тиші у всіх кінцях села чітко і тя-
гучо, як гудки, як в робітничім центрі—до-
світа колять кабанів...

Мені здається,—приїхав я в село
і стою, спершись на ворота в передсвітло-
вий досвіток, коли велухаюсь у гудки.

Друже!

азитам так хочеться до Азії!

Мене тягне на наші ятейкові ве-
чори. Тепер у вас не те, що весною: збере-

лося, кілька хвилин і вже засновує синьою
тальною вікна ніч. Ніч коротка, а порану ро-
бота. І розходимося. Зараз у вас теж досвіт-
ки над стінгазетою, над п'есою-саморобкою
зі співами, сміхом і анекдотами про те, як
Чічерів і Раковський перехитрили європей-
ців. Може вже й «Азія» опить крутом, заві-
яна зимовими снами, а ваші вікна все сві-
тяться. У тій незабутній «Азії» плуб комсо-
мольський—вогнищем.

А як у вас з дівчатами. Зна-
ш, весною приходили та все біля порога
тузлились, шептали і в хварту сміялись. Те-
пер мабуть комсомолки.

Тягне мене на вечори ятейкові, а
в свята я хожу з господарем квартири робіт-
ником Василем Васильовичем у клуб заліз-
ничого депо. Пам'яташ, у селі ми, як об'єд-
нались, із поповою кімнати клуб улаштували,
а тут у самім депо під платвами залізничних
іроквами. За дверима паси шелестять. Там
кується, клепається, дзвонить... Там стоїть
на поржавілих рейках паротяг, що 25 літ то-
му на ній кінчив робити на залізничі ста-
ренький Василь Васильович. Одвіда пшав в
депо... Гуде за дверима чакхас, а у клубі
синьоблазники творять міцну культуру...

Друже!

На роздоріжжі я!

Вийшов, а досвіток у робітничім
центрі в чело цілує. Не знає, що на-
путь мені соняшники й осінь така, коли вже
відуть по городах телата і пошле мати ви-
рубати прядку сапусти з холодною росю, а
ранками етаву застеляє поміною білою...

Розгоднилося. Сніг блищить. Кінчаю лист.

Ні, азит не хутко поїде в Азію.

З комсомольським привітом

О. КУНДЗІЧ.

22-XII—1925.

Харків.

стерігач, похолодженям чужий тим, кого вона
півує, поетка не тільки оспівує їх—

— Неваж від них тримати Європа?

пробує вона звязати в ми, злитися орга-
з революцією, зробити її своєю:

Винуть вікна... в золотих трунах
маті будемо в шпалі,
в борцях, в нових комунах
веснем ми.

и—ідеал, до якого прагне поет-
и це не раз може поколоти на
на я. Про це говорить і вся лі-
По чиста лірика. без сумніш з
інтересами, лірика природи і
характеристична риса подвійної
генції.

маленької передмови до збірки М.
ли, зауважує:

(Журливі) трохи задовгі, але гарячі
чки, приємно вирізняються на тлі нби
золотіх поезій Воронця. Бурду-
явних... на тлі поки що дуже пошире-
пас фальсифікату».

і Воронець, ні Бурдун, не поети, од
на було б визначати міру поетично-
ту Журливі. Радше б порівняти в
поетом, ну, хоч плужанином, щоб яс-
нірізати обличчя поетки. За такі
чення мід етати Панів або Дончен-
ньо те саме, сповнене того са-
ного патосу.

Журливі:

Перший лист.

безжурно теплий, перший травня,
в повітрі висне гук пісень.

Прійшла весна, пахуча, слава.

Ут і травня А. Панова:

...визау

мак прапори лопотять.

Випило сонце росу,

Любо всімкнулась земля.

Чи «Червона писанка» О. Донченка:

— У темну ніч із наших сна

Тобі ми писанку скували

Пожеж червоних, грому в грізі,

Прокляття панів!

І в Журливі цей мотив:

— Простягнуться мільйони рук—

бо тоя устав, хто гніт ваш зносив,

і капітал, орунний павук,

впаде на вас, на кровососів.

Фразеологія революції сніжна у всіх хоча
б і згаданих поетів. Ніхто ні в кого її не по-
зичав, бо вона була власність усім. Од цієї
фразеології тепер одгенить штампом. Але для
відродженого інтелігента мертві тепер слова,
архів одійшлої доби—свого часу були нові.

Свого, нового чогось, окрім властивого її
поезіям запалу, Журлива в революційну поезію
не висла. Зміст її поезій майже весь в
минулому і на сьогодні припадає дуже мало
рапків. То ж була б помилка розцінювати з
сьогоднішнього погляду оцю збірку. Віль-
ною своєю частиною вона є певний документ
епохи.

Наше сьогодні поставило на порядок ден-
ний акцет літературної продукції. То ж і
цього, якості, що можна поменити, кажучи за

гнужку. Тут багато де-чого можна закрити
на мину автору.

Ії бракує нового сильного слова. Самого
словникового матеріалу. Голос старших май-
стрів, у яких поетка вчилася перших своїх
пісень, чути майже в кожному віршеві. Трап-
ляються подекуди прозаїзми (звиниться мрій
твоїх будова, сини республіки заірдеві і т. п.).
Є, правда, в збірці речі, де поетка виступає
самостійно. Тут вірші її тепліші, свіжіші.
(Пам'ятай Лесі Українці,—Зелене, синє, зо-
лото.—Що дня приходить,—Мені цієї ночі,
—Я не знаю, хто душу мою освітив,—Колись
несподівано).

Ритм небагатий; з перевагою ямба. Засоба-
ми милозвучності поетка гребує зовсім. На
всьому печаті покращливості, невизначено-
сти.

Наше ж сьогодні перешиковує лави митців
не тільки за їхнім ідеологічним кредом (це
—основа), але й за художнім умінням. Сьо-
годні—літдискусія, сьогодні «визбавлення» ту-
гих до прийняття нового часу—«визбавлення»
і глибинного.

Наше сьогодні гострі й великі ставить впа-
соти, що-б майстер міг жити не тільки сам у
своїй майстерні слів, але й звучати на устах
дня гавтринного.

Особливо—до своїх.

І. ДНІПРОВСЬКИЙ.

Побутове.

Опанас Свиридович.

«Аби болото, а чорти будуть».
(Народне прислів'я)

Ми стрілися з ним випадково.

І це сталося так:

Я йшов засміченими вулицями м. Тального, шукаючи собі фурчика до другого села і біля Викопкому на паркану побачив зичуту, довгопола постать Опанаса Свиридовича.

І хоч я вже його давно не бачив, і хоч він мій земляк і навіть сусіда колишній, але я хотів було його минути, і вже минув та не втримався був і повернувся до нього.

Опанас Свиридович дивився на мене, припухливіші сірі очі і ніяково посміхнувся широким обличчям.

Привітались.

— Скільки літ, скільки зим, Опанасе Свиридовичу!

Стали в бік за парканом. Не бачив я його років з п'ять. Багато за цей час минуло.

— Ну як?—запитався я після хвилини мовчання.

— Отак,—відповів Опанас Свиридович і додав: живем.

— Значить нічогоєчко?

— Байдуже... Живем як той горох при дорозі...

...Був він високий і худий. Селяне на Уманщині кличуть таких людей гантрабати. Мав обличчя широке й забірюгле з сірими полехами борозн. Очі тусклі, коліру паланичної води, без искорки, якісь мертві.

На голові шапка плетянка, чорна й обчовгана. Зверху пальто, під пальтом бежова риза і біла десятиана. На зобах чоботи великі юхтові з піжками.

Іще: на вичовганий і заплясований бобринковий комір його колись драпового пальта лягли підстрижені похвильські коси.

Взагалі вигляд в нього скидався більше на якогось прасола, баринчика чи що.

Трошки помовчали.

— Що служите?—запитався він після човтанки.

— Да...

— Учителюєте?...

— Ні, писателством займаюся, служу.

— Ага... ну як, байдуже?

— Байдуже...

— Пройдемося?—звернувся він до мене.

— А чому не так...

Ми йшли разом—я в свиті з папкою під пахвою, він з ковилькою. Ніколи б піхто не сказав, що оце рядом ітуть два колишніх земляки, сини селян, бувші колись навіть друзі і зараз такі чужі, далекі.

Один з них бувший вчитель, а зараз просто радянський робітник і другий—він, Опанас Свиридович, також бувший вчитель, але зараз ні.

Мені цікавило, як він живе, що думає про своє майбутнє і т. д. Почав розпитувати. Опанас Свиридович відповідав коротко, иноді задумуючись. З розмови з ним я дізнався, що оце зараз їде на нову парафію, з якої він утік.

Село ж те має гарну церкву і без попа ще хоче бути... Й Опанас Свиридович гадав оце завтра пати в тому селі пробути службу (так би мовити, зробити репетицію) огляне приход... і можливо переїде.

— Бачте, риба шукає, де глибше, а чоловік де краще... так і я. Зараз в мене пархвія поганенька, заробітки сутужні, а в мене сім'я, діти.

— Так у вас зовсім не свиті думки.—сказав я сміючись.

Крива усмішка розлізлась по його обличчю. Він нічого не сказав. І пригадались мені слова Блока з поеми «Дванадцять»:

... «Хочити пог

Бач пес голодний»...

Ах, чоловіче, пішов ти не туди, ой по туди, куди слід було.

І мені захотілося, аби зараз він признався, сказав прямо, чи вірить він в те, що пес в темну селянську масу...

І йшли мовчки деякий час. Як зрівнялись з парильною «Паризький салон» він сказав:

— Був оце на днях я в попа вашого (по пійби то в того попа, що полюб в моєму селі) і знаєте, живе, він стерво, порівнюючи гарно. Краще від других попів. Кватра гарна в нього, орендє кусок землі, а крім того зараз в нього кожного дня треба—то мерлини, то хрестини, то маслосвятія, то вінчання. І село ж здорове, має щось понад 4000 душ, і посуєть, посуєть, дають йому... при мені було до 3-х дачків.

— Значить лаха попов!

— Живе—Зітхнув Опанас Свиридович.—Аж завидки беруть.

— Ну, ви зовсім не по пастирськи мислите!

— Ви ж свій чоловік, думаю, не осудите!

В обличчя бризнув ітер дощом. Вечоріло.

Ми мали пропатись.

Так ви не думаете килати сім'їства?—запитався я, коли зупинились отілювати його підводи. Він мені спокійно відповів, але очі сьовав:

— Ні, не залишу.

— І будете отак далі?

— Було. Коженний, бачте по своєму. Ви стали комуністом, а я попом. Ви не вірите а я вірю.

Він казав не ширю.

— А ви хоч би про дітей подумали.—Промовив я.

— А чого їм,—вопи зараз вчаться, по голодні...

— А далі?

— Дасть бог, так і далі буде.

— Ну на бога мала надія.

Опанас Свиридович на мене дивитице подивився, немов бажачучи знати, чи я кажу не серйозно. Потім нагнувся близько до його обличчя і сказав:

— А може воно перемишляється?!... А?

Не міг я втриматись від сміху, бо ж справді було весело від його балачок. Попові стало так само, але він видно не хотів залишитись висміяним і аби підкріпити свою, можливо, не парокон сказану думку, почав говорити далі.

— Що ж бачите, життя все мівляється. Цього ви не відкинете вже. Хіба сама партія не показує, не їде на зустріч кріпкому мужикові хазяїнові? Хіба ви будете відкидати те що е...

МИХАЙЛ СЕМЕНКО.

Ленінград.

Задумані твої води
І дуги камінних арок
ростають мляко в роті
як пілюлі Арз.

Під снігом каналів води
і синій спускається вечір
і примари бродять
і зводять неясні плечі.

Холонуть будинків ліній
палаців шпиль сірих
і настрій алюмінієвий
душу по краплі мірять.

Прощай—скажу я вдруге—
і не згину—коли в останнє—
шуми твої муругі
торкають минулі рани.

Хожу я тобою—скільки—
і голову свою до долі
і ворухатися на джигарях стрілки
і я не знаю дому.

І дому мені не треба—
ліній суворі в мені
сіре низьке небо—
сірі ночі і дні.

Ленінград, 1926.

І впродовж в мене до нього переможна заість.

Але я стримався і спокійно відповів:

— Ваші надії марні. Ми вже от «гипули», 8 років, а проте маємо розквіт нашого пародного господарства, зміцнену економіку, маємо культурний збиг серед широких мас населення, взагалі в нас міцні кріпелі ноги.

Опанас Свиридович кивав з такт головою, як козяка від мух, мовляв—говори, говори. А як я вичив, сказав:

— Он же була і французька революція, Парижська комуна, а про те як змінилося?

— А ви зичитесь, сподіваєтесь?

У відношд він підняв коміра і заустив в нього глибоку голову. Свою своєю відповіддю я так таки від його й не почув.

Ми коло Робиню попрощались.

— Чулаа, батюшка! подумав я і рушив назад шукати собі фурчика.

— Йшов і думаю. Думав про зустріч нашу і мимоволі згадався клопоту минулого. П'ять років тому назад був той шп учителем трудної. Зміна суспільних взаємодієнь з революційно гостро зачепила його. Особливо по лінії пародної освіти, де на зміну старій школі прийшла трудова радянська школа, в якій потрібно було бути, хоч не творцем, то хоч добросовісним учителем. А він звиклий працювати в школі по старому, позбавлений взагалі ініціативи, старий учитель заплутався в нових методах, програмах, в новій системі—забаламутилась голова і апап Опанас Свиридович в роспат і розгубився в шуканні. В нього не хватило сили волі стати взуні з нинішнім учительством до роботи в новій школі, бо навіть він не здатний був, чи не захотів стати звичайним робітником школи.

А тут ще голод.

Ного чи звільняють, чи сам кидає. Одним словом, він де-який час не вчителює.

Береться господарювати. Налізають йому землі в селі, але його поле родить лише бур'яни.

Було то в 1920 році.

І пішов тоді Опанас Свиридович по ліній пайменного обіру:

Пойхав до Умані і рукоположився на попа. Це було тоді коли волів фабрикували, як під час ийви Микола II—попостиміє.

В. ШТАНГЕЙ.

Про музичну проф- освіту.

(До конференції по художній освіті).

У попередніх числах «К і П» т.т. Грінченко, Горбенко й Козицький порушили надзвичайно важливе питання про перегляд принципів музичної освіти. Але ці товариші дискутували переважно в напрямку—скільки років мусить бути курс навчання в музичних школах та чи слід залишати технікуми у системі музичної освіти. На нашу думку головна хвиля сучасної музичної професії полягає ще в тому, що вона (ця система) цілком одірвана від соціально-національного ґрунту.

Існуюча сітка музичних шкіл навіть далеко не охоплює робітничо-селянської молоді, звідки тільки й можуть вийти здорові творчі сили. Який склад слухачів наших музичних шкіл? Здебільшого це міщанська публіка великих міст. Педагогічні сили, що до художніх та ідеологічних поглядів, теж далеко стоять від сучасного життя. Програми музичних шкіл не відповідають вимогам української радянської музики.

Зараз на Україні стихійно народжується нове музичне мистецтво. Чи студіюється воно в наших музичних школах? На це треба дати цілком негативну відповідь, бо за 9 років революції вони нічого не дали для української музики. Нані композитори залишаються й досі аматорами, самотужки набуваючи собі кваліфікації, кобзарське мистецтво не вивчається, дослідження народної творчості провадяться цілком кустарно, вивчення історії національної музики йде по закутках і т. д. і т. д.

Щоб усеяну всі хвиля сучасної системи музичної професії, потрібна радикальна реорганізація освіти в бік наближення й більшого пристосування музичної освіти до вищої сучасного життя. Для цього необхідно переглянути програм їх та утворити підготовчий відділ для робітничої молоді (1—2 роки навчання). Крім того пора вже відмовитись від «фортепіанового» характеру програми профішкіл та зосередити увагу на дисциплінах, що їх настійливо вимагає сучасне життя,—хорове мистецтво, народні струменти, інші струменти і т. п. Взагалі профішколи повинні задовольняти художні потреби широких народних мас і дати робітничо-селянські кадри студентства до музичних ВУЗів.

Штучне поділення музичних вузів на інститути та технікуми (за прикладом індустріальної вертикалі)—подозріливе, як показало життя. Замінити технікуми можуть виконавчі факультети Інститутів. Число інститутів необхідно стабілізувати (3 на Україну), бо в цьому відношенні доведеться рахуватися з потребами музичного ринку. Крім того, така стабілізація дасть можливість зосередити в вузах краї музичні сили, поставити роботу на належну височину і позбавити їх старого консерваторського духу.

Вивчення музичного мистецтва необхідно поставити у всю широчину без кустарного відходу, а для того слід утворити при Інститутах спеціальні катедри національної композиції, хорового мистецтва, народних струментів (кобзи, бандури та ін.), дослідження народної творчості та інше. Ці після цього інститути зможуть цілком задовольнити певні потреби сучасної української му-

Музика у чехів.

Стара приповідка: «що чех—то музикант» свідчить про певного рода нахил чехів до музики, (словаки музично не дорівнюються чехам, хоча їхня пісня народна багатша за чеську), про особливе їх замишування до тотального мистецтва.

В Чехії майже не знайдеш сім'ї, де не було б якогось музичного струменту. Скрипка вважається струментом національним. Зовсім не помилюся, коли скажу, що через хату, тоб-то через одну в другу родину, можна знайти там музику якоїсь кваліфікації. Музика в чехів—це те, що у нас спів. Коли у нас при кожній нагоді співають—у них грають (співають вони погано—загально беручи). Не лише міста, але й села (а села малі, як наші хутори) мають оркестри. В містах чи не кожна вулиця в святкові дні чи дні відпочинку лунає оркестровою музикою. Грають чехи одинцем, дуетами, квартетами, секстетамі, квінтетами і т. д. Дуже поширені разом з тим оркестри. Оркестри—великі й малі—по більшості духові. Весілля, похорони, урочисті святкування, політичні демонстрації й маніфестації не обходяться без музики.

Залюбки користуються чехи музикою ще при т. зв. «вилетах», тоб-то масових прогулянках за місто, що на весні і влітку улаштовуються кожного свята й неділі.

Коли в святочий день станеш в середині великого міста, то можна почути звуки музики з всіх боків. Це грають оркестри груп, що збираються за місто на «вилети».

Велике примінення знаходить в Чехії оркестрова музика ще при різного роду забавах, а також в ресторанах, пиварнях то-що.

Нарешті треба згадати про широке примінення музики в кінах. Великі кіна, а їх чимало, мають постійні добре вишколені оркестри. В ліпших кінах керують оркестрами досить визначні диригенти. (В одному кіно в Празі оркестром керує черговий диригент опери).

Великий попит на музику в Чехах, широке її розповсюдження притягає на поле музики багато молодих сил, що в неорганізованому напівіндустріальному виробництві, приводять до перепродукції музробітників. Виникає таким чином конкуренція.

Конкуренція й серйозна музична критика привели до високої кваліфікації чеської музики. Чеські диригенти (Таліх, Острочиль), композитори (Сметана, Новак, Яначек, Урак, Веспалік),—визнаються за музробітників світової сцени.

Великий вплив на розвиток чеської музики мають також часті відвідування Праги музробітниками інших країн. На Празькій сцені побували майже всі сучасні визначні артисти, співаки, диригенти, оркестри, хори, квартети і т. ін.

Чеська музика пройшла кілька етапів

зник в найвищих її ділянках. Для здійснення всього цього необхідно освіжити старі педагогічні сили та притягнути до активної роботи нові молоді сили.

Українська музика лише тоді досягне європейського рівня, коли буде мати міцний ґрунт в системі музичної професійної освіти.

В. КОСТЕНКО.

розвитку, починаючи примітивними оранжировками народних мелодій—«до сметанівська доба», далі період сметанівської творчості і кінчаючи сучасним «модерним» напрямком.

«Досметанівський» період чеської музики в технічному розвитку можна порівняти з нинішнім станом нашої муз. справи. Як раз чеські композитори до Сметани не виходили за межі оранжировання народних мелодій, що особливо поширено зараз у нас.

Другий період Бедржих Сметана—це музичний реформатор, організатор, а до певної міри і революціонер в чеській музиці. Він був той перший, що оволодівши досягненнями тодішньої світової музики пересадив їх на чеський ґрунт. В цілій його творчості червоною ниткою проходить мотив національного самопізнання чехів. Дальший розвиток музичного життя в Чехах аж до світової війни та й пізніше ішов під сильним впливом Сметани. Утворилася була певного рода Сметанівська школа. Все що носило ознаки, або хоч нагадувало музику Сметани, приймалося за чисто чеське, національне.

Але найбільшого впливу подібного роду тенденції досягли в період світової війни та в перші роки існування чеської державності (1914-1920). То був «мент масового національного захоплення», доба гімнів та похвал. Сметану грали, Сметану співали. Сметаново починали, Сметаново і кінчали всякі народні святкування.

Значіння Сметани для чеської музики дійсно величезне. Він був першим і великим чеським композитором, що підняв чеську музику до рівня міжнародного. Він був організатором хорів, оркестрів, створив чеську оперу. Не дарма що й нині багато музичних т-в, хорів, оркестрів залюбки іменують його своїм шефом.

Початок нового періоду припадає на час політичних перегруповань в чеському суспільстві (1920-1922), коли це суспільство почало витверезюватися від чаду національно-шовіністичного, а робітництво пізнавати своє «розбите корито». Перегрупування в суспільстві викликали зміни і в культурному житті, відбилися і на музиці. Слідом за розколом соціал-демократії та заснуванням компартії, пішли двома напрямками музичної та співочої т-ва. Буржуазно-міщанські залишилися вірними старим традиціям і співають до якогось часу «стару пісню». Робітничі та напівробітничі організації пішли цілком новою дорогою, створюючи новий репертуар.

Пролетарська, коли можна так висловитися, що в нинішню добу, бідна формою,—надзвичайно збагатила змістом,—тоді як музика ворожого табору, доскональна по формі, блукає в темряві беззмістовності. Коли пролетарій, що задихається нині (на Заході), в соціальній боротьбі викладає в свою музику все чим він живе, і свої вивольні ідеали,—то міщанство шукає в музиці розваги, пасолоди, все більше вдається в якусь «чисто художню» сторону, і неодмінно приходить в кут. Це явище нині спостерігаємо не тільки в Чехословаччині, але в цілій Європі.

З. СЕРДЮК.

Від ред. Друкується в порядку обговорення.

Нові видання.

Блок-нот.

М. ВЕРИКІВСЬКИЙ. Дитячі пісні. Вип. 1 ДВУ. 1925 р. Ц. 40 коп.

Української музичної літератури для школи Соцвиху, як це не дивно, подається видавництвами, як кажуть «аптекарьськими дозами». «Реснянки» Верховинця, дві-три збірки шкільних хорів, — і все. А між тим кого, кого, а школу треба в першу чергу забезпечити музичною літературою доброї якості, бо в школі закладається основа музичного смаку. Хто винен в цій «кризі», чи композитори, чи видавці? Ми думаємо, що видавці, які мало виявляють ініціативи в цьому напрямку. А по друге винні методологи шкільної роботи, що знають як складати читанки, хрестоматії, а не вживають заходів до такого ж повного й всебічного розроблення справи дитячої муз.-літератури, системи підбору матеріалу, то що. Тут ще пакує хаос, безплановість, безініціативність, безпорадність: «якось там буде!».

Збірничок пісень Вериківського є відрядним явищем зо всіх боків. Він розрахований на молодші групи. Пісні для єдиного голосу (включаючи танок мишей) цілком приступні для дітей. Акомпанімент зроблено художньо, фортепіаново. Звертає на себе увагу чисто «інструментальний номер» — метелиця для фортепіано (№ 6). Так що з художнього боку збірник бездоганний.

Але головне його вартість полягає в підборі й розташуванні матеріалу. Пісні подано за комплексною системою. В основу покладені теми: осінь, зима, домашні тварини. До осіннього комплексу належать: «Жовте листячко», до зимового: «Під снігом», «Пісня сніжинки», «Оковзання на санчатах», «Червона ялинка», «Метелиця». До «звірячого» комплексу: «Пісня про козенятка», «Оренський котик», «Танок мишей».

Збірничок для школи дуже потрібний. Видано гарно. Ціна цілком приступна. П. К.—й.

Н. ГОРДІЄНКО. Харчевня «Розвага друзів». Вид. Укр. Робітн. 1926. Ст. 31. Ціна 10 коп.

Н. ГОРДІЄНКО. Червоні роси. Вид. «Укр. Робітн.». 1926. Ст. 16. Ціна 6 коп.

«Червоні роси», це плакат, написаний для того, щоб почити і забути. Жахи, білгородської контр-розвідки, скаляний герой — червоний і таке інше. Все дано для того, щоб зробити висновок, що оповідання одне з перших у автора.

Харчевня «Розвага друзів» безхребетна, безлимова річ, але має в собі справжній терпкий запах хліц великого зам'яття, хліц, що на освітлення їх українська література до цього часу мало звернула уваги. Річ тут іде не про відгонки суспільства, не про романтичну босячину, а про тих таких справжніх людей, дрібних торговців, биндюжників, і всякого іншого здекашованого люду зам'яття. Правда, треба зазначити, що свої персонажі Н. Гордієнко тільки накреслює, не з'єднав їх в одному суцільному сюжеті, але все ж такі читаючи оповідання почувати, що тут зарисовуються типи мало відомі в нашій літературі.

Знов таки зарисовуються бо над усіма «героями» оповідання звис непроглядний туман невідомості, недоговореності, і лише постать Оксани дає ключ до розуміння того, що з себе уявляють оті Скирки, Альоші, Полі. Оксана, очевидно, колись була робітницею. Революційні вибори вибили її з-за стайки і вона стала-принишувалась з якимось Альошею, засіла за прилавок харчевні.

Але економіка країни піднялася, застукати робітничі стайки, кооперація, ларьки, падали бурхливого темпу життя, і Оксана знов вернулася до стайки, на фабрику. Оксана тепер вже робітниця, але тоді шукати в ній крапельку «сахарину», що ним люблять засолоджувати сучасні письменники своїх «опіюючих героїв». У добре поде-жуди зроблених сценах, автор з великим смаком показав звесь жах п'яного життя, колишніх власників харчевень. Гутий морок і безпросвітний п'янство поки що прикриває їх.

Шматки побуту, етюди до широкого полотна — так, врешті, можна характеризувати це оповідання Н. Гордієнка. І. Шахівська.

Валеріан Поліщук. Червоний шток. Роман. Авангард. Харків. 1926. Стор. 64 in 16°.

З автора великий резонер, чому і цей твір просіяну риторикою. Загальна схема Поліщуківського типового твору це буде якась досить неспадна інтрига, що з приводу неї розведеться велику, обов'язково космічну мораль. В данному разі інтрига полягає в тому, що в героя т. Арсена Дубка закохується героїня Ноемі Вольгемут, а він, не вважаючи на шляхетність і темперамент героїні, поковає шпату Ліду Петриченко. Героїня з горі іде на підлітку працю за кордон. Цю налгу просту сюжетну схему ускладнено страшною хворобою — гемофілією, на яку хворів Арсен, і яка дуже романтично спричиняється до першої зустрічі його з нею. Хвороба Арсена має буржуазне походження, переказано про стареньку покриту — мати і про тидотний вчинок пана. Отже, сам роман без моралі є типовий міщанський роман, та «старинная сказка» що її Гайне вважав за вічну: «другой этот любит другую и назвал своею женой». Сучасне оточення роману надто побіжно окреслено в шрічному:

Площа шумує і юрбами пінять,
Шмигають авто,
Трамвай кричать,
Вітрини, поширивши очі,
Закликають до себе охочих (21 ст.).

або в публіцистичному тоні:

Національне з класовим укупі...
З новою класою працюючих людей... (64 ст.).

теб-то цілком неконкретно. В цьому творі описи навіть ідеалістичніші, як то, звичайно, в Поліщука. Автор починає піби відмовлятися від своєї гострої матеріалістичної описовості. Навіть укоханий предмет його описів — жінка, і та чомусь гостріше стала пахнути якимись невидимими флюїдами, пахощі просто таки метафізичні. Очевидно, що від описів подібних до цього —

Двигтять, немов-дінамо, службовий апарат —

На всю країну деретивити-токи, — конкретного враження доби в майбутнього читача не залишиться ані на копійку. Трохи кращий за інші буде опис клініки:

Біла клініка — в покоях теж біло:
Чисто — аж синій одесвіт по кутках (8 ст.).

Бо від нього прийняйні залишається біле враження. В. Поліщук забув, що роман то є велика форма, і дав за тиждень (11 жовтня — 18 жовтня 1924) тільки конспект її, до розробляти обставини подробиці йому було піде та й ніколи.

Всю художню увагу автора заглиблено в його філософічні міркування з приводу. Їхня тема — пров, кров, яко червоний символ. Поліщук філософ, моралізатор, ватуляє світ поетів. З кожної дрібнички цитотива муза В. Поліщука виводить обов'язкове моральне твердження, особливо полюбуючи моралізувати з приводу сексуальних фактів. Треба зауважити деякі невитримані оцінювальні дрібнички в наукових відомостях поданих у «романі». Там у IV розділі, в оціні переливання крові, — професор жмутові насторожених студентів, як раз оповідав про те, що — «по симпатії лише переливати можна кров: коли між хворим і здоровим приєдні флюїди течуть»...

Теорію флюїдів залішено вже в XVIII віці, а при переливанні крові медики користуються не з «симпатії», а визначають характер згортання крові в обох суб'єктів. Перед цим, між іншим, сказано (17 ст.): «жень-шень» — олів третій рік, хоч досить, відомо, що знаменитий жень-шень є корінь одної рослини. Взагалі, беручи такий спеціальний сюжет, як переливання крові, треба було де-що перестудіювати докладніше.

Не вдаючись до критики моральної філософії автора, не можна не побачити в ній патосу невідомості до «діла людського плодіння».

Оповідання про нього, В. Поліщук випускає гіперболістичні образи —

Вже било критими вохке узбережжя,
Де розполіся океан жаждоби тіла.

ЗАСІДАННЯ ІСТОРИЧНИХ УСТАНОВ УАН ПРИСВЯЧЕНЕ ПАМ'ЯТІ М. ДРАГОМАНОВА.

28-го березня в залі Всеукраїнської бібліотеки відбулося спільне засідання історичних установ УАН присвячене М. Драгоманову. Акад. Грушевський висловив науково-громадський і революційний характер діяльності Драгоманова за кордоном в зв'язку з тодішнім революційним рухом України й Росії.

І. Житецький подав у своїй доповіді про «Останній виїзд М. Драгоманова за кордон».

Проф. Гермайзе окреслив діяльність Драгоманова, як етнографа й фольклориста і зупинився на його працях в галузі історичної критики і публіцистики, підкресливши наближення його до марксизму в аналізі історичних процесів.

«ЧЕРВОНИЙ ШЛЯХ», 2-га книжка 1926 р.

Вийшла друга книжка (за лютий 1926 р.) журналу «Червоний Шлях». Літературний відділ містить оповідання В. Стефаніка, Сейфуліної, Романович-Ткаченко, поезії Мисика, К. Поліщука, М. Драй-Хмара.

Загальний політичний відділ — статті Ф. Тарана, П. Лісового — літературно-критичний статті О. Білецького, П. Христюка. Айзенштока і инш.

«АГІТАТОР»

Вийшла з друку 8-ма книжка «Агітатор» (орган ЦК КП(б)У). Книжка містить вичерпуючий матеріал до наступних кампаній (1-ше травня, Великдень). В журналі заведено нові відділи «Питання побуту», «Досвід міст», і «Питання і віднові».

ЖУРНАЛ «УКРАЇНА».

Вийшла з друку 6-та книжка журналу «Україна» і «Науковий збірник» за 1925 рік, що їх видає історична секція УАН за редакцією ак. М. С. Грушевського. В книжці «Україна» вміщено вступне слово ак. Грушевського, в якому накреслено загальну схему історичного процесу минулого століття, статтю Ів. Рибаківа — 1825-й рік на Україні і О. Гермайзе «Рух Декабристів і українство».

Науковий збірник містить статті присвячені соціальним та економічним відносинам Гетьманщини, розвідки про літературний рух XVII віку і статті по питаннях української філології й літератури.

Наступне число «України» буде присвячене 50-тиріччю закордонної мей М. Драгоманова.

Цей «океан жаждоби тіла» показує, як далеко відійшов у своїх сучасних міркуваннях автор від старої своєї конкретності. Погана метафізика заливає йому твір «током вищої стихії», а коли на цьому «грозовому» тлі для погоди яно (64 ст.), що «світ репнувся на дві частини», то цей несподівано-поліщуківський вираз викликає посмішку. Краще вже хай розповідає як Ліда (65 ст.).

Підходила, сідала на коліна,
Руками зав'язувала теплу шню.
Летіли серцем у бездонний соод,
Уста устами затуливши,
Закривши м'ясою вохкі очі.

Ця мила оцка доводить, що Поліщуківська еротика остаточно вийшла в скромні родинні рамки і що вона вже нікого дратувати не буде, «затишомиривши скраїнності фізичних драгань». Центральна фігура в романі то, безумовно, сама Ноемі, комуністка, студентка, закохана жінка. На жаль, автор напав її свою власну психологію і не виявив її, як тип, обмежившись тільки тим, що мальовничо описав її двочу постать: геній відносин чорним промінням... Її поката пня од плечей аж валивала вицнутим кордоном і т. п. з додержанням антропологічної точності. Друга героїня, Ліда та улюблена Поліщукова «телиця», і протиставлення їх одної одній є традиційне для поета. Постать Арсена вже зовсім бліда... Очевидно, і при Поліщуківських відносинах написати за тиждень роману не можна. Така похвальність надалі може зовсім згасити його творчу силу. М. Деленго.

Сергій Боровий.

О-го квітня помер від саркоми кісток, художник Сергій Павлович Боровий, інструктор школи Червоних Старшин ім. ВУЦВК по малюванню мистецтву, протягом чотирьох літ голова секції художників спілки робітників мистецтва (з 1921 по 1925 р.) і член ревізійної комісії цієї ж спілки.

Сергій Павлович Боровий за час своєї роботи на полі професійному та художньому, був чутим товаришем, що віддавав свої молоді сили справі організації художників.

З 1919 року Боровий працює в українських видавництвах в галузі оздоблення української книжки. З надзвичайною працездатністю й внутрішнім чуттям він працює над випуском стилів. За короткий час дає цілу низку хороших праць, що до свого змісту й бездоганного технічного виконання. Володіючи графічною формою й значущі творчі принципи композиції він дає обкладинки до книжок: «Осін» М. Хвильового, «Соняка з Молдаванки» — Авербаха, «Спартак-Джівань-Волі», «Декабристи», «Любов і дим» — Дніпровського і цілу низку інших праць для видавництва Книгоспілки, ДВУ, то що.

Останнього часу т. Боровий розробляв композицію графіки, але смерть вирвала з наших лав талановитого майстра.

Умер Боровий молодим літ, йому позаяв минул тридцять років.

Миценню.

Листи до редакції.

Шановний товаришу Редакторе.

Не відмовте видрукувати у Вашій газеті цього листа.

У ч. 14 «Культури й Побуту» в додатку до «Вістей ВУЦВК» видрукована стаття Грицька Епіка «Як же бути», в якій автор дає свої зауваження щодо проблеми організації літмолодняка. У тій частині своєї статті, де він торкається саме літмолодняка (бо частину статті скеровано проти «Плугу» та «Гарту»), Грицько Епик використовує ніби то резолюцію наради комсомольців письменників, яка відбулася 30-III. Та в тім то й справа, що Грицько Епик помилився, бо до рук йому попала не та резолюція, яку винесла нарада комсомольців письменників, а лише проект резолюції без змісту і доповнень, що вносилися на нараді. І як раз вступну частину, посилаючись на яку Грицько Епик заперечував всій нараді (!) як раз оту вступну частину на нараді було цілком викреслено, а резолюцію доручено було остаточно зредагувати відповідній комісії з представниками ЦК ЛКСМУ.

Водночас було зазначено на нараді, що друкувати цю резолюцію в пресі або хоч цитувати її частково в будь-яких статтях не слід до остаточного її зредагування. Та Епик не витерпів. У своїй статті «Як же бути» протиставляючи себе, свої міркування всій нараді, навіть не потурбувався дізнатися, чи він користується справжньою резолюцією, чи тільки проектом (бо на нараду не дивлячись на запрошення Грицько Епик не прийшов).

Доводимо до відома читачів, що справою порушеною нарадою комсомольців письменників зацікавився ЦК ЛКСМУ і на одному з засідань бюро ЦК виділено було авторитетну комісію, в яку ввійшли крім членів ЦК ЛКСМУ ще два представники ЦК КПСМУ, що в час зайняття виканням / стану комсомольців письменників, та визначили їхню місію в літературному житті на Україні, розгляне справу про можливість видання літературного юнацького журналу, накреслить форми зв'язку комсомольців письменників з ЦК ЛКСМУ і

ШАХИ Й ШАШКИ.

За редакцією І. Л. Янушпольського.

Ч. 15. 11 квітня 1926 року.

Умовні значки фігур: Кр—король, Ф—ферзь, Т—тура, С—слон, офіцер, К—кінь, п—пішак.

Завдання ч. II.

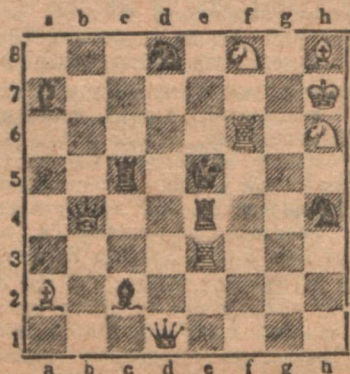
Завдання ч. II

М. Тогстада.

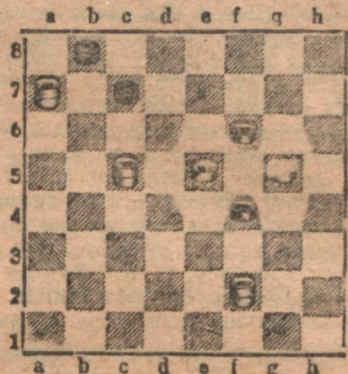
Наиштад.

А. М. Куличихина.

Нахабін.

Мат за два ходи.

Заперти шапку.

ХРОНІКА. Становище Харківського шахового чемпіонату після 10 турів: Ойстрах (83% виграшів), Терешенко (80%), Григоренко (75%), Янушпольський (69%), Порт (66%), Карялов—(50%) Рузиков (44%) Ордаєв (43%) Сербинов (33%), Короєв (17%), Бардах (14%).

У шаховому чемпіонаті зіграно 16 турів з 20.

Кращі наслідки доки мають Помазов і Додінов (75%), Іллінський та Галактіонов (69%) Шац (54%).

Закінчилися групові змагання загально-міського робітничого турніру, що переводилися Х.В. ХОСТ. До групи переможців (з загального числа 40 учасників) увійшли т. т. Протопопов, Горюхін, Мезнас, Шульгин, Іконников, Свєрдлов, Воронцов, Жуков, Рутштейн та Тихвино. Після 3-х турів у фінальній групі на першому місці—Рутштейн (+3 з 3-х).

Шахово-шашечною секцією ХВРФК організується загально-міський кваліфікаційний турнір для шахчистів 2-ї і 3-ї категорій. Ті, що набрали в цій турнірі 80% виграшів, матимуть кваліфікацію 1-ї категорії, що набрали 60% 2-ї категорії, а що набрали 40%—3-ї.

Члени Харківських шахових гуртків зазначеної категорії і кваліфікації, що бажають прийняти участь у турнірі, подають до 13-го квітня за-у в ш./ш. секцію ОВФК (Охривиком, кімната 79); початок турніра призначено на 1-е квітня.

В середині квітня починається турнір на першенство вузівських шахових гуртків. Турнір буде розіграно по груповій системі (по 4—5 гуртків в кожній групі), від кожного гуртка команда у складі 5 чоловік.

Від шахово-шашечної секції Московської МРФК надійшла пропозиція організувати міжгуртковий шахово-шашечний матч Москва—Харків на 20 лощах. У матчі з кожного боку повинні брати участь по 5 шахових та 5 шашечних гуртків; що грають по дві партії—одну біл ми, другу чорними. Пропозицію Москви ухвалено і матч почнеться негайно по виясненні силладу тієї чи іншої команди.

Шахово-шашечна секція ВРФК пояснює, що в індивідуальних турнірах, організовуваних секцією мають право брати участь всі шахматисти і шашкисти УСРР, незалежно від того чи вони членами ш./ш. гуртків чи ні.

ПОПРАВКА: У Землерізі (К. і Ч. ч. 14) Шпільман виграв 13, Альохін 12½.

т. д. і т. д. Усі ці заходи викликані потребами сьогодняшнього дня й вимагаються сучасною літературною ситуацією.

Таке ж перекручування фактів і понять лише спантеличує комсомольців-письменників, що перебувають на периферії та не можуть бути поінформовані про стан справи інакше, як через пресу. Про це слід було б Грицькові Епікові подумати й не робити таких ляпсусів на сторінках «Культури й Побуту».

Гадаємо, що цим листом справу про літмолодьник вичерпано.

З доручення президії І. Кирилєнко.

Шановний товаришу Редакторе.

В своєму листі т. І. Кирилєнко «а доручень президії» обвинувачує мене в таких «гріхах» та «помилках»:

1. Що я значну частину своєї статті направив проти «Плуга» й «Гарту». Про «Гарту» не пишу, бо його, мертвого, досить «похвалити» Валер'яном Поліщуком («Навальною Гарту»), а що ж до «Плугу», то наводив приклади, як «Плуг» вживає літературний молодик, тільки це читайте люди добрі!

2. Мене обвинувачують у протиставленні себе всій нараді. З чого це вилізло—поверне, не розумію. Ближче право, не те, що я не був на ній але я був заняття надто важливою роботою (засіданням) і кинути його не міг. Коли ж до рук попала ця резолюція (резолюція така, а не проект), я мав за свій громадський обо-

в'язок висловити в приводе неї свою думку. Я, розуміється, міг би не згадувати про неї, але із слів тов. Кирилєнко видно, що нарада одкинула тільки «як раз оту вступну частину» і доручила комісії «остаточно зредагувати». Але резолюцію треба не «остаточно зредагувати», а «завново перебудувати» і загострити її не на питанні організації літмолодняка, як це було зроблено, а зовсім на іншій установці; я розуміється, цілком згоден і знав, що відповідні керівничі органи такої резолюції (навіть без вступу) не приймуть, і щоб загострити цей момент в питанні організації літмолодняка, я в статті своїй «Як же бути» поруч з багатьма іншими питаннями, загадав і про цю хибу у справі напрямку організації молодняка.

З Випу свою визнаю в тім, що не знав про постанову (?) наради, яка ухвалила (?) заборону цитувати цю резолюцію, але кому це зашкодило? (про користь у мене сумнівів немає).

«Мораль» мені така: «подумати й не перекручувати фактів».

Факт я мав один—резолюцію. Резолюції ж не перекручував, а чому «зачекав» її—сказано вище. Тому «мораль» не приймаю.

На мою стерпіння, щоб не висловити своєї пошани до такого от «глубокого» додатку: «Гадаємо, що цим листом справу про літмолодьник вичерпано». Я, розуміється, не згоден з цим, але не справа вже, очевидно, тиз, що виступають «а доручення президії».

З пошаною Гр. Епик.

10/IV—26 р.